

УДК 346.58:623.4/.5](477)

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.6/25>**Сердюк Є.В.**

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ORCID ID: 0000-0002-5467-7207

Замрига А.В.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ORCID ID: 0000-0001-8919-6633

Діденко С.В.

Херсонський інститут Міжрегіональної академії управління персоналом

ORCID ID: 0000-0002-3115-7524

**АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ**

У статті розкрито адміністративні послуги Державної служби експортного контролю України. Доведено, що вона надає адміністративні послуги відповідно до законних повноважень лише за зверненням фізичних та юридичних осіб із метою набуття, зміни, припинення прав або законних інтересів. Основні послуги включають отримання дозволу на експорт/імпорт, посвідчення для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності тощо. Діяльність служби базується на законодавстві щодо забезпечення національної безпеки, зовнішньоекономічної діяльності та міжнародних зобов'язаннях України. Основними джерелами надання адміністративних послуг Державною службою експортного контролю України є Закони України «Про адміністративну процедуру» та «Про адміністративні послуги», а також «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання». Державна служба експортного контролю України надає основні адміністративні послуги, включаючи посвідчення для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; дозвіл на експорт/імпорт певних товарів; документи для тимчасового ввезення/вивезення товарів через митний кордон; дозвіл на транзит товарів через Україну; дозвіл на переговори з партнерами із зовнішньоекономічних питань; міжнародний сертифікат для імпорту товарів за міжнародними стандартами; атестація суб'єктів внутрішньої торгівлі та експортної компетентності; попередня ідентифікація товарів для експорту/імпорту. Актуалізовано, що адміністративна послуга щодо надання дозволу на експорт/імпорт товарів військового призначення та подвійного використання в Україні здійснюється на основі законодавства, насамперед Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання», та регулюється низкою постанов Кабінету Міністрів та наказів Держекспортконтролю. Здійснення експорту та імпорту товарів у сфері оборони потребує відповідного дозволу від Державної служби експортного контролю України. Для цього суб'єкти господарювання України подають відповідні заявки, які розглядаються Держекспортконтролем з урахуванням міжнародних зобов'язань і національних інтересів безпеки України.

Ключові слова: державний контроль, експорт, експортна компетенція, законодавчі повноваження, звернення фізичних та юридичних осіб, зовнішньоекономічна діяльність, імпорт, міжнародна сертифікація, міжнародні зобов'язання України, набуття, зміна чи припинення прав або законних інтересів, національна безпека, отримання дозволу, суб'єкти господарювання, суб'єкти зовнішньої внутрішньої торгівлі, товари військового та подвійного використання.

Вступ. Україна здійснює відбиття повномасштабного російського терористичного вторгнення, яке розпочалося 24 лютого 2022 р. у ході російсько-української війни, що в свою чергу ведеться від 2014 р. Ця війна є першою повномасштабною

в Європі після закінчення Другої світової війни. У цій війні український народ, Збройні Сили, інші сили безпеки й оборони України здійснюють захист не тільки своєї Вітчизни, але й усіх західних і європейських демократичних цінностей

від світового тоталітаризму в особі російського рашизму. Усе більше цю думку поділяють західні політичні лідери та народи демократичних правових держав. Відповідно Україні надається безпрецедентна, хоча й недостатня, фінансова допомога та здійснюється постачання зброї, боєприпасів і товарів військового призначення.

Об'єктивно, що в таких умовах режим імпорту зазначених товарів стає більш ліберальним. Однак питання щодо запобіжників експорту зброї з України посилюються, виходячи з потреби забезпечення Збройних Сил України, інших сил оборони вітчизняної зброєю, а також недопущення реекспорту західної зброї з України. Ці питання стають безсумнівно головними в національній безпеці у воєнній сфері.

Аналіз останніх досліджень. До певних аспектів адміністративних послуг Державної служби експортного контролю України звертали свою увагу вітчизняні вчені О. Бокій, О. Буханевич, С. Діденко, І. Долуда, О. Кіян, С. Параниця, В. Юсупов та ін. Однак їх наукові зусилля не стосувалися безпосередньо предмета нашого аналізу. Тим самим ця стаття є актуальною.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу теорії адміністративного права, доктринальних підходів до цієї проблематики вчених-правників та чинного законодавства з'ясувати особливості надання адміністративних послуг Державною службою експортного контролю України.

Виклад основного матеріалу. На думку О. Буханевича, адміністративні послуги надаються відповідно до владних повноважень органів публічної адміністрації. Такі послуги можуть надавати тільки суб'єкти, які мають відповідні повноваження, закріплені у законодавстві. Повноваження органів публічної влади щодо надання адміністративних послуг чітко визначаються законодавством. Це гарантує, що надання послуг відбувається в межах, визначених законом. Адміністративні послуги надаються за зверненням фізичних та юридичних осіб. Діяльність органів публічної адміністрації з надання послуг здійснюється лише за ініціативою осіб, які звертаються. Звернення на адміністративні послуги має на меті набуття, зміну або припинення прав, обов'язків або задоволення законних інтересів особи. Процедура їх надання визначена Законом України «Про адміністративну процедуру». Діяльність органів публічної влади з надання адміністративних послуг завершується ухваленням відповідного адміністративного акта, який безпосередньо

(індивідуально) впливає на права та обов'язки осіб [1].

Згідно з однойменним Законом України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону. Законодавство у сфері надання адміністративних послуг складається з Конституції України, цього та інших законів, ухвалених відповідно до них нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері надання адміністративних послуг. Надання адміністративних послуг здійснюється відповідно до законів України «Про адміністративну процедуру» [2], «Про адміністративні послуги» з урахуванням особливостей, визначених цими законами, які регулюють суспільні відносини у відповідних сферах, зокрема й Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [3].

Адміністративні послуги, що надаються Державною службою експортного контролю України, включають, але не обмежуються ними, такі: посвідчення про реєстрацію через видання посвідчення про реєстрацію для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; надання дозволу на здійснення експорту або імпорту товарів певного виду або класу; видання документа, який дозволяє тимчасово ввозити або вивозити товари через митний кордон; видання дозволу на транзит товарів через територію України до місця призначення; надання документа, який дозволяє вести переговори з партнерами щодо зовнішньоекономічних питань; видання міжнародного сертифіката для імпорту товарів відповідно до міжнародних стандартів; атестація суб'єкт внутрішньої торгівлі та експортної компетентності; проведення атестації суб'єктів, які здійснюють внутрішню торгівлю та експорт; надання повноважень щодо попередньої ідентифікації товарів для здійснення експорту/імпорту [4].

Наприклад, адміністративна послуга щодо надання дозволу на експорт/імпорт товарів військового призначення та подвійного використання, крім вище зазначених законів, здійснюється на основі реалізації норм Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання», постанов Кабінету Міністрів України від: 20 листопада 2003 р. № 1807 «Про затвердження Порядку здійснення державного

контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення», від 28 січня 2004 р. № 86 «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання», від 13 липня 2011р. № 746 «Про затвердження Порядку справляння плати за надання платних адміністративних послуг з оформлення та видачі документів у галузі державного експортного контролю» [5], наказу Держекспортконтролю від 9 січня 2004 р. «Про затвердження Інструкції про порядок заповнення заяв щодо отримання дозвільних документів, документів про гарантії та інших документів, що надаються Держекспортконтролем» [6].

Експорт та імпорт товарів може здійснюватися державними замовниками у сфері оборони та суб'єктами господарювання України за наявності відповідного дозволу, що надається Державною службою експортного контролю України. Розгляд заяв суб'єктів господарювання України щодо експорту товарів до держав, стосовно яких встановлено часткове ембарго або обмеження на експорт, виходячи з міжнародних зобов'язань України чи інтересів національної безпеки, здійснює Держекспортконтроль з урахуванням рекомендацій, ухвалених Міжвідомчою комісією з політики військово-технічного співробітництва та експортного контролю. Для отримання адміністративної послуги залежно від найменувань та опису товару, виду та умов його міжнародної передачі до Держекспортконтролю подаються визначені Порядком здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 р. № 1807 [7], та Порядком здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004р. № 86, документи [8].

Для отримання адміністративної послуги уповноважена особа платника подає до Держекспортконтролю документи та здійснює оплату. Адміністративну послугу можуть отримувати державні замовники у сфері оборони та суб'єкти господарювання (юридичні особи чи фізичні особи-підприємці), які зареєстровані у Держекспортконтролі як суб'єкти здійснення міжнародних передач товарів. Умовою отримання генерального або відкритого дозволу на здійснення експорту/імпорту товарів є створення суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів системи внутрішньофірмового експортного контролю, яка атесту-

ється Держекспортконтролем. Умовою отримання дозволу на право здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю, є наявність у суб'єкта господарювання України повноважень на право здійснення зазначених експорту та імпорту, які йому надані Кабінетом Міністрів України. Дозвіл на здійснення експорту/імпорту товарів може бути разовим, генеральним або відкритим [9].

Висновки. Адміністративні послуги Державної служби експортного контролю України характеризуються такими особливостями:

- на доктринальному рівні визначено, що адміністративні послуги надаються відповідно до законних повноважень адміністративних органів лише відповідно до наданих законом повноважень, виключно за зверненням фізичних та юридичних осіб, з метою набуття, зміни або припинення прав або законних інтересів;

- основними джерелами надання адміністративних послуг Державною службою експортного контролю України є закони України «Про адміністративну процедуру» та «Про адміністративні послуги», а також «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання»;

- Державна служба експортного контролю України надає основні адміністративні послуги, включаючи посвідчення для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; дозвіл на експорт/імпорт певних товарів; документи для тимчасового ввезення/вивезення товарів через митний кордон; дозвіл на транзит товарів через Україну; дозвіл на переговори з партнерами із зовнішньоекономічних питань; міжнародний сертифікат для імпорту товарів за міжнародними стандартами; атестація суб'єктів внутрішньої торгівлі та експортної компетентності; попередня ідентифікація товарів для експорту/імпорту;

- актуалізовано, що адміністративна послуга щодо надання дозволу на експорт/імпорт товарів військового та подвійного використання в Україні здійснюється на основі законодавства, насамперед Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання», та регулюється низкою постанов Кабінету Міністрів та наказів Держекспортконтролю;

- здійснення експорту та імпорту товарів у сфері оборони потребує відповідного дозволу від Державної служби експортного контролю України. Для цього суб'єкти господарювання України подають відповідні заявки, які розглядаються Держекспорт-

контролем з урахуванням міжнародних зобов'язань і національних інтересів безпеки України;

– для отримання адміністративної послуги уповноважена особа подає необхідні документи та здійснює оплату до Держекспортконтролю. Цю послугу можуть отримувати державні замовники та суб'єкти господарювання, що мають відповідну реєстрацію. Для отримання дозволу на експорт/імпорт необхідно створити внутрішньофірмовий експортний контроль та мати відповідні повноваження. Дозвіл може бути одноразовим, генеральним або відкритим.

Отже, Державна служба експортного контролю України надає адміністративні послуги відповідно до законних повноважень лише за зверненням фізичних та юридичних осіб з метою набуття, зміни або припинення прав або законних інтересів. Основні послуги включають отримання дозволу на експорт/імпорт, посвідчення для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та інші. Діяльність служби базується на законодавстві щодо забезпечення національної безпеки, зовнішньоекономічної діяльності та на міжнародних зобов'язаннях України.

Список літератури:

1. Буханевич О. Щодо поняття «адміністративна послуга». *Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Правові засади організації та здійснення публічної влади»* (м. Хмельницький, 23–30 квітня 2018 р.). 2018. URL: http://old.univer.km.ua/doc/tezy2018/Bukhanevych_O_M.pdf
2. Про адміністративну процедуру. Закон України 17 лютого 2022 року № 2073-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 15. Ст. 50.
3. Про адміністративні послуги. Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 32. С. 409.
4. Адміністративні послуги. *Державна служба експортного контролю України*. 2023. URL: <https://www.dsecu.gov.ua/>
5. Порядок справляння плати за надання платних адміністративних послуг з оформлення та видачі документів у галузі державного експортного контролю і переліку платних адміністративних послуг, що надаються Державною службою експортного контролю, та розміру плати за їх надання. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 746. *Верховна Рада України*. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/746-2011-%D0%BF#Text>
6. Інструкція про порядок заповнення заяв щодо отримання дозвільних документів, документів про гарантії та інших документів, що надаються Держекспортконтролем. Затверджено наказом Державної служби експортного контролю України від 9 січня 2004 р. № 5. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 січня 2004 р. за № 90/868. *Ліга Закон*. 2023. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/REG8689?an=1571>
7. Порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 р. № 1807. *Верховна Рада України*. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-2003-%D0%BF#Text>
8. Дозвіл на експорт/імпорт. *Державна служба експортного контролю України*. 2023. URL: <https://www.dsecu.gov.ua/ua/dozvil-na-export-import>
9. Інформаційна картка адміністративної послуги. *Державна служба експортного контролю України*. 2023. URL: <https://www.dsecu.gov.ua/ua/dozvil-na-export-import>

Serdiuk Ye.V., Zamryha A.V., Didenko S.V. ADMINISTRATIVE SERVICES OF THE STATE EXPORT CONTROL SERVICE OF UKRAINE

The article describes the administrative services of the State Export Control Service of Ukraine. It is proven that it provides administrative services in accordance with legal powers only at the request of individuals and legal entities for the purpose of acquiring, changing, or terminating rights or legal interests. The main services include obtaining export/import permits, certificates for subjects of foreign economic activity, and others. The activity of the service is based on the legislation on ensuring national security, foreign economic activity, and international obligations of Ukraine. The main sources of administrative services provided by the State Export Control Service of Ukraine are the Laws of Ukraine “On Administrative Procedure” and “On Administrative Services”, as well as the Law of Ukraine “On State Control of International Transfers of Military and Dual-Use Goods”. The State Export Control Service of Ukraine provides basic administrative services, including: certificates for subjects of foreign economic activity; permission to export/import certain goods; documents for temporary import/export of goods across the customs border; permission to transit goods through Ukraine; permission to negotiate with partners on foreign economic issues; international certificate for importing goods according to international standards; certification of subjects of domestic trade and export competence;

preliminary identification of goods for export/import. It has been updated that the administrative service for granting permission for the export/import of military and dual-use goods in Ukraine is carried out based on legislation, primarily the Law of Ukraine «On State Control of International Transfers of Military and Dual-Use Goods» and is regulated by several Cabinet resolutions Ministers and orders of the State Export Control. The export and import of goods in the field of defense requires an appropriate permit from the State Export Control Service of Ukraine. For this purpose, business entities of Ukraine submit appropriate applications, which are considered by the State Export Control, considering international obligations and national security interests of Ukraine.

Key words: *acquisition, change or termination of rights or legal interests, business entities, export competence, export, foreign economic activity, getting permission, goods of military purpose and dual use, imports, international certification, international obligations of Ukraine, legislative powers, National security, state control, subjects of foreign domestic trade, the appeal of individuals and legal entities.*